

УВОД

Почетак деведесетих година XX вијека представља улазак у нову етапу друштвених односа у свјету, која је праћена многобројним и честим друштвеним променама на глобалном нивоу, које су се одразиле на све сфере друштвеног живота (политичку, економску, социјалну, културну, нормативну, моралну итд.) Као такве, имале су утицаја на разне друштвене појаве. Те фундаменталне промене суштински су утицале на политичку структуру и политичке процесе у свјетским односима. Када се говори о глобалним друштвеним односима у свјету, обично се разликују два основна приступа. Један је социолошки приступ, којим се указује на глобализацију модерних развојних процеса до свјетских размјера. Резултат је стварање модерног демократског свјетског друштва. Други приступ је политиколошки и он се усредсређује на војне, политичке и економске односе моћи међу државама, какви се успостављају у тзв. новом свјетском поријетку. Тако, савремени свјет, под утицајем глобализације и новог свјетског поријетка одликује неколико битних карактеристика. Прва је научно-технолошка револуција која је постала моторна снага економских и политичких интеграција и материјална основа идеје мондијализма и глобализације свјета. Технологија и електроника постале су главне детерминанте друштвених кретања и промјена. Оне при томе, мјењају обичаје, друштвену структуру и вриједносни систем. Друга је глобализација која се успоставља кроз процес интеграције свјетских тржишта капитала и технологије. Уз паралелан процес успостављања и јачања доминације транснационалних корпорација у оквирима глобалних тржишта јавља се као објективна неминовност савременог свијета. Економска моћ транснационалних корпорација све више супституира моћ националне државе да контролише и утиче на национални капитал, чиме се релевантност националне државе на економском и политичком плану смањује. Економска глобализација праћена је великом политичком, медијском, војном, социјалном, културном и еколошком глобализацијом. То ствара потребу за новим глобалним институцијама. Изолација из процеса глобализације представља опасност за опстанак појединих земаља са посљедицама по међународни безбједносни систем. Трећа је промјене структуре глобалне производње и значајно је утицала на културни и цивилизацијски идентитет, као и стратешко понашање учесника у међународним односима. Четврта је под утицајем нових безбједносних изазова, ризика и пријетњи. Измјењен је концепт безбједности за који је карактеристично да се не везује за територијални принцип, него за економске интересе великих сила, па је честа појава да се иступа са тезом да су угрожени свјетски мир и безбједност кад год и где год су угрожени економски интереси. У петој присутна је стална профилација оружја за масовно уништење чији трендови, тенденције и кретања варирају зависно од актуелног стања у односима међу државама. Порастао је број држава које посједују оружје за масовно уништење, али и могућност да поједини недржавни фактори обезбједе приступ или дођу у посјед

оружја за масовно уништење. Са развојем оружја за масовно уништење, знатно је промењена улога и значај територија и геостратешки положај земаља. Шеста представља израстање тероризма у глобалну безбједносну пријетњу, актуелизацијом самоубилачког тероризма, али и сталном терористичком пријетњом нуклеарним, хемијским и биолошким тероризмом. Седма, нови облици пријетње миру и стабилности у свјету нужно траже успостављање новог међународног поријетка, који би био способан одговорити на нове безбједносне изазове, ризике и пријетње. Све ово довело је до појаве нових или актуелизације постојећих безбједносних изазова, ризика и пријетњи, међу којима се тероризам, а нарочито онај транснационалног карактера, наметнуо као главни безбједносни проблем.

Поразан је податак и готово невјероватно звучи чињеница да су савремени терористи, углавном, категорија разборитих и промишљених појединаца, неријетко високообразованих за које је тероризам рационални избор за остваривање њихових политичких, вјерских или идиолошких циљева. Они не познају и не признају демократске путеве борбе већ само пут разарања, крвопролића, страха и панике који као посљедица њихових напада владају широм свијета. У суштини, грубо речено, ради се о борби група и појединаца против једног довршеног система. Против друштвене или државне структуре или организације која не жели да подлегне притисцима.

Чињеницу да тероризам представља главну и највећу безбједносну пријетњу савременом свијету и цивилизацији могуће је наћи у уређењу свијета након завршетка дугогодишњег хладног рата. На принципима глобализације и успостављања новог свјетског поријетка у којем се свијет трансформисао из биполарног (САД-СССР) у униполарни (САД).

Тероризам је временом постао сурогат рата. Било да се ради о политичком, националном, вјерском, или тзв. револуционарном тероризму. Он је највеће зло и почаст данашњице у којем на хиљаде људи умире и страда ради остваривања идеја које потичу из глава разних фанатика и лидера фракција. Док остатак свијета који није директно угрожен терористичким актима живи у константном страху и исчекивању када ће они или њихови најближи постати мета или жртве терориста. На тај начин грађани широм планете постали су више него икад прије подложни медијској манипулацији.

Анализирајући глобалне терористичке активности у протеклих 30 година тј. у деценијама њихове експанзије, може се примјетити да терористички напади постају све смртоноснији, а број терористичких напада који за посљедицу имају велики број погинулих, непрестано расте. Такође, уочљиво је да терористичке тактике остају непромијењене (бомбашки (самоубилачки) напади, оружани напади, атентати и отмице) и даље се примјењују у највећој мјери. Самоубилачки тероризам доживљава своју експанзију кроз свакодневне самоубилачке терористичке нападе широм свијета а поготово у земљама Блиског Истока.

Наиме, тероризам као сложени феномен представља облик угрожавања безбједности са највећим степеном опасности по виталне друштвене вриједности и цивилно становништво. Познато је, такође, да је у савременом свјету од свих облика и видова тзв. невојних пријетњи безбједности, тероризам најприсутнији. Његово присуство биљежи се у свим дјеловима свјета, па тако и на просторима бивше Југославије и читаве Југоисточне Европе. То је један од крунских разлога због којег се у данашње време много говори и пише о феномену тероризма, односно који привлачи пажњу опште и стручне јавности. Посебну пажњу привлачи самоубилачки тероризам као један од најмаркантнијих видова наведеног феномена усмјереног превасходно против цивилних циљева, а којим се постижу значајни нивои материјалне и симболичке штете.

У даљем тексту говорићемо о самом тероризму користећи се нама доступном литературом која третира ову област. Посебан акценат ћемо ставити на криминолошке аспекте тероризма, гдје ћемо говорити о начинима испољавања тероризма, узроцима и карактеристикама, те о личности терориста.